

Uredelighet og udugelighet i barnevernet

Publisert 2011-12-25 13:52

Jeg ble denne uka minnet om viktigheten av en advokat sin rolle i barnevernsaker, og at domstolen/fylkesnemnda opptrer upartisk og behandler saker forsvarlig.

I en akutt barnevernsak (summarisk behandling for fylkesnemnda jf. bvl. § 7-23) "stemplet" fylkesnemnda barneverntjenestens beskrivelse av saken og gav barnevernet medhold.

Dette er ikke uvanlig og slike saker blir ofte brakt videre til tingretten for full prøving.

Det uvanlige var at nemndslederen også avskar den private parts advokat muligheten for både innledende innlegg og sluttinnlegg uten begrunnelse.

Det sistnevnte må anses som åpenbart i strid med bvl. § 7-23, 2. ledd. Her fremgår det klart og tydelig at partene og da fortrinnsvis gjennom sin advokat, skal gis anledning til å redegjøre for sitt syn på saken.

Det ble krevd protokollat, og heller ikke dette ble etterkommet. Det samme gjaldt kravet om begrunnelse for unnlate å foreta protokollering. Da klokken var blitt 12.00, så reiste nemndslederen seg bare og gikk ut av rommet og var tilsynelatende mer opptatt med andre gjøremål enn å behandle saken. Det gjorde ikke nevneverdig forskjell, fordi nemndslederen virket fullstendig fraværende under hele nemndsbehandlingen som varte under 3 timer.

Saken ble straks anket til tingretten.

Av over tusen prosessaker som jeg har hatt ansvar for gjennom nesten 13 år og med mange ansatte som har møtt i mange av disse, er dette første gang jeg har opplevd noe lignende. Det var ikke resultatet i avgjørelsen som skapte reaksjon, men fremgangsmåten til en representant for den dømmende myndighet i en barnevernsak.

I stedet for å bruke tid på å lage klage over nemndslederens fremgangsmåte, velger jeg å skrive denne artikkelen og vil sende kopi av denne til vedkommende senere, med orientering om at jeg vil protestere mot å ha denne som nemndsleder i ny sak. Jeg får til leserens orientering ikke betalt for noen av delene.

Artikkelen er generell og har ikke noe med den aktuelle saken å gjøre, og særlig ikke barneverntjenestens opptreden. Den gjelder direkte spørsmålet om fylkesnemndas rolle som kontrollør av premissgrunnlaget for sine avgjørelser (dvs. barneverntjenestens faktagrunnlag), og viktigheten av å opptre upartisk og sørge for forsvarlig saksbehandling.

Når barnevernet er uredelig

Mange påstår at det forekommer at ansatte innenfor barneverntjenesten lyver og opptrer uredelig. Det kan dokumenteres at det ikke alltid er grunnlag for å avfeie slike alvorlige påstander.

Vi har naturlig nok en rekke saker vi kunne vist til, også offentlige dokumenter fra ulike fylkesmenn i forbindelse med klagebehandling. I denne artikkelen skal jeg begrense meg til å vise til eksempelet fra Stavanger denne uka, som omtales i et eget punkt nedenfor.

Det er særlig for å forhindre at svakheter, feil og endatil at konsekvenser av uredeligheter blir lagt til grunn uten mulighet for imøtegåelse, at domstolen og fylkesnemnda må sørge for å opptre upartisk og ikke som en instans som bare stempler det barneverntjenesten har sagt og skrevet. Da fremstår ikke den dømmende myndighet som noe bedre selv.

Både gode og dårlige saksbehandlere

Det må anses åpenbart at det finnes både gode og dårlige saksbehandlere i barneverntjenesten. Videre er det nok slik at en god saksbehandler også kan gjøre en dårlig jobb i en konkret sak, samtidig som en dårlig saksbehandler kan strekke seg til å gjøre en god jobb i et og annet tilfelle. Dette på samme måten som enkeltpersoner som arbeider som advokater eller innenfor andre yrkesgrupper.

Vi mennesker er forskjellig skrudd sammen, og kan også variere over tid, bl.a. avhengig av alder, erfaring, formell og reell kunnskap om saksområdet m.m. Til slutt er det naturlig nok slik at det her ikke bare er enten eller, men lang glideskala fra minus til pluss.

Mange saksbehandlere i barneverntjenesten har lang erfaring og er svært innsiktsfulle og sympatiske og det kan være hyggelig å sitte i møter med dem. De beste løsninger oppnås alltid når stemingen er god mellom parter som diskuterer noe sammen. Vi som advokater påpeker alltid overfor våre klienter viktigheten av høflighet og god opptreden.

Det finnes imidlertid også mange saksbehandlere som for foreldre i en svært vanskelig situasjon fremstår som ondsinnede personer som bare er ute etter å lage helvete for andre. Saksbehandlere og ansatte i barneverntjenesten som ikke nøler med både å lyve, "betale" vitner og annet som skal til for å få fjernet barn fra sine biologiske foreldre. Ja, det vi kaller cowboykultur i andre etater.

Vi som advokater ser da at det ikke fører noe som helst med seg til fordel for foreldrene, å forsøke å opptre høflig og diplomatisk. I slike tilfeller er det mest hensiktsmessig å ikke avholde møte i det hele tatt, med mindre barneverntjenesten skifter ut saksbehandler.

Dersom dette ikke blir gjort, vil det mest hensiktsmessige være å kommunisere skriftlig om nødvendige spørsmål. Det er heldigvis svært sjelden at vi opplever at en sak utvikler seg så negativt.

Det er nærliggende å tenke seg at de "dårligste" saksbehandlerne opplever flere slike tilfeller enn det de gode saksbehandlerne gjør. Det er videre grunn til å anta at de dårlige saksbehandlerne sjeldnere enn de gode, serverer kaffe og foretar andre høfligheter ved møter med den private part osv.

Alle kommuner har serviceløfter, men det virker ikke som at dette gjelder i alle kommuner for barneverntjenesten. I denne etaten synes det å være oftere forekommende at det er saksbehandlerne selv som bestemmer hvilken holdning og opptreden en fra den offentlige side skal ha til den private part. Da blir det tilfeldigheten som avgjør om det blir kaffe til møtet med barneverntjenesten.

Lydbåndopptak av saksbehandlers opptreden

Domstolen og fylkesnemnda hører ofte om slike konflikter mellom den offentlige og private part. Regelen om at den dømmende instansen skal opptre forsvarlig og upartisk, innebærer et krav om at det ikke uten videre skal legges til grunn at feilen ligger på den private parts side.

Dersom dette blir ansett som relevant - og det gjør det ofte i barnevernsaker - så må dette undersøkes grundig og dersom påstand står mot påstand må tvilen komme den private part til gode.

Dette fordi det er barnevernet som styrer saken, og som har mulighet til å sørge for nødvendig dokumentasjon; for eksempel lydbåndopptak av møter, filming etc.

Dette er et enkelt, billig og trygt virkemiddel og brukes bl.a. av politiet i de fleste saker. Det er ingen grunn til at barneverntjenesten ikke bør sørge for å få brukt dette (etter samtykke naturligvis) og dokumentere årsaken dersom dette er ønskelig.

Inhabile saksbehandlere som følge av konflikt

Saksbehandlere som fremstår på den negative beskrevne måten, trenger isolert sett ikke å være udugelige eller uredelige. Det kan være at de bare misforstås, som følge av sin væremåte eller ord som blir brukt, samtidig som at de er teoretisk flinke og husker det som stod i læreboka eller det de lærte på sitt siste kurs.

Dårlig klima mellom partene er uheldig og lite egnet til et godt samarbeid med foreldrene i en viktig sak til beste for barna. Slike saksbehandlere er som følge av sin mangelfullt utviklede diplomatiske kommunikasjonsevne, i en viss grad udugelige som følge av dette. Muligens er ordet handicap mer treffende.

Barneverntjensten velger alt for sjelden å skifte saksbehandler som følge av oppstått misforhold og konflikt mellom saksbehandler og privat part, til skade for saken.

Antakeligvis kan en slik unnlattelse i verste fall medføre at det oppstår saksbehandlingsfeil som kan medføre opphevelse av en senere rettsavgjørelse på grunn av inhabilitet, jf. fvl. § 6, 2. ledd. Dette ved at misforholdet har medført et forhold som er egnet til å svekke tilliten til saksbehandlerens upartiskhet.

Uredelige saksbehandlere

Problemet som beskrevet med "nerdesaksbehandlerne", er likevel ikke i nærheten så alvorlig som der vedkommende ansatte i barneverntjenesten også rent faktisk har som overordnet mål å fjerne barna og tenker at ethvert middel helliger dette målet.

For de fleste vellykkede personer uten store konflikter med det offentlige apparat, fremstår nok dette som helt utenkelig, og like lite sannsynlig som at selveste landsmoderen skulle ha gjort samme feil som representantene Stangeland og Talleraas i pensjonssaken.

Som kjent henla Økokrim saken mot førstnevnte, men vi kan ikke spekulere i årsaken til dette - utover at det ville vært en katastrofe for rettsnorge om hun skulle bli tatt i å ha gjort noe straffbart og røvet av folkets pengekasse. Den formelle begrunnelsen var ihvertfall at hun selv orienterte om feilen før politiet ble koplet inn (omtrent som at dette hadde noen strafferettslig betydning - hvilket det isolert sett ikke har vedrørende skyldspørsmålet jf. straffeloven § 50 som sier at det er for sent å ombestemme seg når handlingen er fullbyrdet).

Poenget med å nevne dette er at jeg tillater meg å få inntrykk av at henleggelsen også kan ha hatt noe med landsmoderens rolle her i landet å gjøre, og kvalitetsstempelet hun fikk i egenskap av å være statsminister. Det dreier seg i så fall om forskjellsbehandling mellom kong Salomo og Jørgen Hattemaker.

Den dømmende myndighet har ikke anledning til å bedrive denne form for forskjellsbehandling, og jeg vil anta - uten at jeg har lest noen som helst av rettsavgjørelsene mot Stangeland - at dette også kan ha vært en medvirkende årsak til at lagmannsretten frifant ham.

Problemet er uansett at det ikke er enkelt å verifisere hvilke saksbehandlere det er som er

uredelige, og særlig ikke om vedkommende opptrer uredelig i aktuell sak. Samtidig må jo naturligvis den dømmende myndighet komme frem til en avgjørelse.

Det er advokatenes oppgave i en barnevernsak å kontrollere og føre bevis for disse spørsmålene og redegjøre for mor eller fars syn på påstandene som fremsettes, og fylkesnemnda eller tingretten må gi rom for slik bevisførsel og argumentasjon fra advokatens side.

Uten dette vil foreldre bli avskjært for muligheten til å fremføre at det blir utsatt for uredelighet. Da har vi heller ikke noe rettsystem som tilfredstiller de internasjonale rettigheter alle land er pålagt å gi sine borgere. Dette ville innebært et eklatant brudd på bl.a. den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon art. 6 om at borgerne ved tvangsinngrep har krav på en "fair trial" og kontradiksjon.

Muligheten for returnering av saker

En kan tenke seg at saker som er fremmet av barnevernsansatte som ikke evner å skille mellom rett og galt og bare har en slik målsetting, ikke burde blitt behandlet av rettssystemet, dersom det dokumenteres at de har gjort en dårlig jobb.

Problemet er imidlertid som nevnt at det er vanskelig for rettsystemet å verifisere hvilke saksbehandlere som faller under kategorien som nevnt, og særlig hvordan vedkommende har opptrådt i aktuell sak. Som følge av dette og som følge av sakens viktighet og hensynet til barna, burde det være tilstrekkelig at det dokumenteres en vesentlig svikt i saksbehandlingen (innhenting av fakta eller foretatte vurderinger).

Det kan ikke kreves at den private part gjennom sin advokat, skal føre bevis for alt hva som har skjedd bak lukkede dører ved det offentlige barnevernskontor. Når vesentlig svikt er avdekket, må den nødvendige utrygghet for at saken er uforsvarlig behandlet anses konstatert.

Dersom slikt dokumenteres bør saken derfor automatisk bli returnert til barneverntjenesten for ny gjennomgang, og da av en annen saksbehandler som en sikkerhetsventil mot ny eller fortsatt uredelighet. Dette er det hjemmel for den private part til å kreve i henhold til barnevernloven § 7-3, 2. ledd bokstav a.

Denne bestemmelsen stiller krav til om at fylkesnemnda skal sørge for at bevisførselen gir et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag.

Dersom det dreier seg om en akuttsak med summarisk nemndsbehandling, er det åpenbart at nemnda må fravike 3-timers regelen for å ikke få konstatert brudd med EMK art. 6 som nevnt, og derved gi partene tid til å få imøtegått påstandene som er fremsatt.

En tør påstå at nemnda alt for sjelden velger å gjøre dette, og istedet (uberettiget) stoler på at det barneverntjenesten serverer er korrekt observasjon og gjengivelse av fakta. En får også noen svært få ganger inntrykk av at fylkesnemnda tenker at den private part bare kan anke til tingretten og få behandlet saken der istedet.

Det å stemple offentlig ansatte som udugelige eller for å ha gjort en uredelig jobb anses åpenbart som lite greit i Norge i 2011. Det er enda mindre greit dersom en får inntrykk av at fylkesnemnda eller tingretten tenker at det bare er å gi barneverntjenesten medhold, så får heller neste instans gå grundigere inn i saken.

Kidnappingsaken er eksempel på omfattende uredelighet

Det er således svært gledelig at Aftenbladet nå den siste uka har rullet opp et eksempel på det som er beskrevet som det utenkelige. To barn ble tatt fra sine etnisk tyrkiske foreldre mens de bodde i Norge. Fosterforeldrene dro så med barna til Tyrkia, og tyrkisk domstol nektet dem å forlate landet. Dette skjedde etter krav fra de biologiske foreldrene som senere oppholdt seg der og ønsket å beholde sine barn som de hadde foreldreansvaret for.

Barnverntjenesten tapte i flere instanser for Tyrkisk domstol, og valgte å betale en halv million kroner under bordet for å få kidnappet barna ut av landet og tilbake til Norge. Etter dette nektet alle de offentlig ansatte i Stavanger kommune som hadde hatt befating med saken, for at de hadde noe med denne å gjøre (til tross for at pengene kom fra kommunen hvilket også ble skjult).

Saken forstås involverer både saksbehandlere, barnevernleder, politikere i oppvekstutvalg, rådmann og ordfører m.fl.

Det er forståelig nok at de involverte nektet befating med saken, ettersom betaling av svarte penger under bordet til mulig korrump tyrkisk tjenestemann, i seg ville vært en svært alvorlig straffbar handling som kan medføre lang fengselsstraff (10 års strafferamme).

Det gjenstår å se hva pengene ble brukt til i Tyrkia, men det er vanskelig å forstå at ikke en offentlig tjenestemann der er blitt bestukket, selv om tjenestemannen som slapp barna gjennom tollene har forklart at han ikke kontrollerte navnene tilstrekkelig godt. Tyrkiske myndigheter henla opprinnelig saken mot tjenestemannen, men visste da ikke noe om at det var benyttet penger fra Norge til uttransporteringen. Da statsadvokaten i Tyrkia ble gjort kjent med Aftenbladets opplysninger tidligere denne uka, meddelte han at saken ville bli gjenopptatt.

Hadde det ikke vært for Aftenbladets grundige arbeid og avsløringer, ville ingen andre enn de biologiske foreldrene mistenkt at norsk offentlig barnevern skulle stå bak og kanskje ha utført en straffbar handling og sett fra deres ståsted kidnappet deres barn ut av landet.

Det dreier seg ikke om et lite feiltrinn så som å huske feil, "en hvit løgn" eller det noe mer alvorlige så som tyveri eller befatning med narkotika; for eksempel salg av tilstrekkelig mengde til et helt års forbruk for en narkoman. Korrupsjon er i en helt annen kategori.

Stortinget vedtok betydelig strengere regler for korrupsjon i 2003, flere år før hendelsen fant sted i kidnappingsaken i Stavanger. De nye reglene er i hovedsak på linje med internasjonale standarder.

De fleste som hadde befattet seg med å ta 500.000 kroner under bordet gjennom den offentlige kasse, lage fiktive dokumenter og føre disse pengene ut av landet for å få flyttet mindreårige barn ulovlig derfra, ville nok nektet på samme måten som det i Stavanger kommune gjorde for 5 år siden. Da det tilnærmet motsatte skjedde sommeren 2011 i Norge (Polakksaken), husker alle hva som ble sagt fra norsk barneverntjenestes side.

Poenget er imidlertid at de ansatte i barneverntjenesten i tillegg i denne produserte en falsk historie (dvs nektet ikke bare kjennskap til saken), og fikk bl.a. fosterforeldrene til å servere denne til almenheten gjennom media. I polakksaken var det polske offentlige ikke involvert, ihvertfall ikke noen barnevernsmyndighet eller annen myndighet med kontor i Polen, og de som stod for kidnappingen hadde rygg sterk nok til å stå for og erkjenne det de hadde gjort.

Alt ble i Stavangersaken tilsynelatende mer eller mindre høylydt applaudert av alle sentrale personer i barnevernskjeden i Stavanger kommune, fra saksbehandlere og oppvekstutvalg til ordfører.

Noen i Stavanger er litt urolige nå, ettersom foreldelsesfristen for korrupsjon er 10 år.

Det vitner om en så graverende mangel på evne til å skille mellom riktig og galt, at det er vanskelig å forstå at aktuell barnevernleder fortsatt kan sitte i sin stilling. Det gjør han fortsatt.

Det er vanskelig å forstå hva saksbehandlerne og barnevernlederen ikke kan finne på å si og gjøre i en barnevernsak, når de har vist at de kan gjøre som de har gjort i denne saken.

Disse personene har vist at de mot betaling (offentlig ansattes lønn), har valgt å lyve til offentligheten i tillegg til å medvirke til eventuell korrupsjon og skatteunndragelse for å oppnå et mål. De kan ihvertfall ikke ha forvisset seg i nevneverdig grad om at pengene ble brukt og beskattet på lovlig måte, ettersom de nå i ettertid (den siste uka) har uttalt at de ikke fulgte pengestrømmen som angivelig gikk gjennom flere advokater samt en privat etterforsker, tidligere ansatt i Kripos.

Det er mulig at det å være ansatt i det offentlige, skal innebære et kvalitetsstempel på at det vedkommende sier er korrekt og det vedkommende gjør er innenfor loven.

Stavangersaken er et eksempel på det motsatte, og det er vel en viss grunn til å anta at dersom privatpersoner hadde gjort noe i nærheten av det samme, så hadde de blitt varetektsfengslet frem til soning av dom ble påbegynt. Særlig gjelder dette dersom vedkommende ikke var etnisk norsk; da ville vedkommende også bli sittende å sone til vedkommende ble deportert ut av landet straks etter fullendt soning.

Rettsystemets kontrollerende og upartiske rolle

Den aktuelle saken er ikke enestående i Norge, men spesiell fordi den ble så kjent i media for ca. 5 år siden. Det er nå på høy tid at rettsystemet blir mer bevisst på problemstillingen igjen, og frisker opp hvilken rolle domstolssystemet er satt til å fylle etter ordningen som ble bestemt i Grunnloven (maktfordelingsprinsippet). Fylkesnemnd og tingrett, skal ikke bare godta det som serveres fra den offentlige barneverntjenesten som påstander og vurderinger. Det må vurderes grundig om en sak er tilstrekkelig opplyst på forsvarlig vis dersom det dokumenteres svakheter og feil ved saksbehandlingen.

Til slutt er det viktig at både domstolen og fylkesnemnda også utad overfor partene, viser at de tar private parter like alvorlig som den offentlige part og opptrer upartisk.

Det må eksistere system som gjør at likegyldige dommere og nemndsledere som ikke er interessert i å lytte til partene, får andre mer tilrettelagte oppgaver som ikke ødelegger systemet innenfra. Heldigvis er det ikke mange slike.